

Razne i književne vijesti.

Kaleži župne crkve u Hrastovici. U crkvama zagrebačke nadbiskupije ima više gotskih kaleža s napisom, koji svjedoči, da su bili nekada svojina župne crkve u Hrastovici. Još je sada u prvostolnoj crkvi prekrasan gotski kalež, koji ima na podnožju urezan natpis: **SAN. SPVS ECCLESIAE HRAZTOVICĒN.** U koliko se sjećam, nalaze se u župnoj crkvi u Požezi dva kaleža, od kojih nosi jedan (srebrni) na vršku napis: **JHESVS i + MARIA** a na podnožju: **ECCL⁻SIAE HRAZTOVICĒN,** a drugi jednostavniji ima napis: **ECCLESIAE HRAZTOVICEN. SAN. SPVS** Na srebrnom gotskom kaležu župne crkve u Kaptolu kod Požege piše osim imena Isusova i Marijina na vanjskom dijelu stalka: **MĀR T·I·NVS PLEBĀN VS 1526.,** a na nutarnjoj strani: **ECCLESIAE HRAZTOVICĒN.** Sličan sam kalež našao također i u župnoj crkvi u Jakšiću. Nedavno dobio je i arheološki odjel narodnoga muzeja star lijepo sačuvan kalež, iskopan negdje kod Banove Jaruge, koji je, kako napis svjedoči, pripadao nekada također župnoj crkvi u Hrastovici.

Tolika množina lijepih starih kaleža svjedoči, da je nekada u Hrastovici bila znamenita crkva. I doista već Ivan arciđjakon gorički spominje u svom znamenitom zborniku od g. 1334. u arciđjakonatu gorskom crkvu: „*ecclesia sancti Quirini de Hraztovicha*“. G. 1501. bio je u Hrastovici župnik Ivan, a g. 1526. Martin. Onda nije bio više zaštitnikom župne crkve sv. Kvirin, već sv. Duh, kako to svjedoče napisi na kaležima. Među svećenicima, koji su prisustvovali dijecezanskoj sinodi, što ju je sazvao u Zagreb dne 8. ožujka 1574. biskup Juraj Drašković, dolazi i „*plebanus Hraztovicensis*“.¹ To je bio bez dvojbe zadnji župnik prije nego je Hrastovica porušena.

Hrastovica bila je, kako je poznato, u XVI. vijeku najvažnija tvrđa u današnjoj Banovini.

U njoj se nalazio krajiški kapetan sa 100 haramija i 20 njemačkih vojnika. Hrastovica se sastojala iz četiri dijela: gornje i donje tvrđe, trgovišta (varoš) i utvrdenog samostana.² Kada je g. 1574. preuzeo upravu Bosne junački paša Ferhad Sokolović, zaprijetila je velika pogibelj između Une i Kupe. Posada u Hrastovici još se g. 1575. viteški ponijela u borbi protiv Turaka, ali se bilo bojati, da ne će moći dugo da odolijeva njihovim navalama. Bit će, da su to uvidjeli stanovnici Hrastovice, pa su se za vremena pobrinuli, da smjeste svoje dragocjenosti na sigurno mjesto. U subotu prije biiele nedjelje g. 1576. došao je u Zagreb hrastovički sudac Nikola Markolinović, pa je radi sigurnosti u ime svoje i „*tocius communitatis civium oppidi*“ Hrastovice predao na čuvanje zagrebačkomu kaptolu „*quasdam res ecclesie Hraztowyczensis argenteas deauratas ac etiam indumenta sacerdotalia*“, koja se poimence navode u ovom popisu:

1576. Sabbatho proximo ante dominicam Quasimodo res ecclesie Hrazthowyczensis conscripte ac i superiori sacrario ecclesie zagradiensis repositae:

Novem calices argentei deaurati cum patenis totidem similiter argenteis deauratis.

Item monstrancia una simplex argentea.

Item reliquie agnus Dei une argenteae in parte deaurate.

Corporalia simplicia sex.

Item indumenta sacerdotalia:

Primum indumentum sacerdotale siue casula de alba camwka cum cruce et attinencijs.

Secundum indumentum sacerdotale de purpuro rubro, nigro colore, partim cum auro contextum, cum simplici cruce et attinencijs.

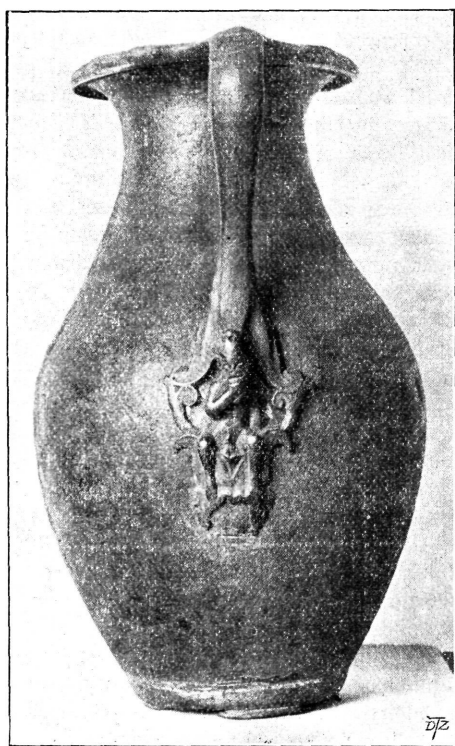
Tertium weres aranyas barson cum simplici cruce et attinencijs.

Quartum de rubra purpura ad instar camwke

¹ Ecclesiastica 8/15 u nadbiskupskom arhivu.

² Dr. R. Horvat: Pripovijesti iz hrvatske povijesti V str. 55.

partim auro contextum cum cruce de auro facta et attinentijs.
 Quintum de hathlasz crocei coloris cum cruce crucifixi et attinentijs.
 Sextum de purpura rubra ad instar camwke, nigro colore contextum, cum cruce non contemnenda et attinentijs.
 Septimum de purpura rubra ad instar camwke, auro contextum, sine cruce et attinentijs.
 Octavum de purpura rubra ad instar camwke cum simplici cruce, cum casula et humerale; deficit stolla et manipulus ac cingulus.

Sl. 120. Bronsan rimski vrč iz Gušća.

Nonum de purpura viridis coloris cum cruce aurea, cum casula, manipulo et cingulo; deficit stolla cum humerale . .

Item casula una de tela rotunda facta.

Item cappa una de rubra purpura, nigri coloris, auro contexta, satis vilis.

Kaptol zagrebački je te stvari pohranio u gornjoj sakristiji i izdao sucu Markolinoviću

pismenu obvezu pod manjim kaptolskim pečatom, da će te srebrne stvari i crkveno odijelo potpunoma vratiti, kada god budu sadanji hrastovički sudac ili njegovi nasljednici te prisežnici i čitava općina grada Hrastovice to zatražili.¹ Bilo je to učinjeno još u dobar čas, jer je još u travnju iste godine došao Ferhat paša pod Hrastovicu s velikom vojskom od 7000 momaka. Četiri njegova juriša bila su sretno odbijena te se on morao vratiti, ali je uz put spalio kašteo Peć (kod peckoga jezera), poubijao do 150 ljudi i mnogo ih sa sobom poveo u sužanjstvo. Predviđalo se, da se Hrastovica ne će moći dugo održati, pa ju je stoga nadvojvoda Karlo odlučio razvaliti. Staleži su se tome odlučno protivili, da se hrastovička kapetanija napusti, jer je ona jedini ostatak kršćanske vlasti između Une, Kupe i Gline. Predložilo se zato, da se varoš i donji grad poruši, ali zato da valja gornji grad što jače utvrditi i jakom posadom opskrbiti.² Tako se i učinilo. G. 1584. upotrebili su kamenje od razvaljenoga donjega grada i varoši Hrastovice te od porušenoga samostana i crkvi u okolišu hrastovičkom za gradnju nove utvrde kod Bresta. Gornja Hrastovica pala je pako g. 1592. Hasan paša došao je sa svojom vojskom pred nju i prije nego je mogao general Andrija Auersperg da pošalje posadi pomoć, pobunili su se vojnici, svezali kastelana te se onda dne 15. travnja u 7 sati u jutro zajedno s gradom predali Hasan paši.³

Od nekadanje župne crkve sv. Duha stajale su još g. 1725. samo stijene. Vrijedni arcidjakon gorski Žiga barun Sinersperg kaže u svojoj viziti od g. 1725., da crkva „veluti antiquissima sanguine christianorum purpurata, cineres suos perpetuis aspersit lachrymis.“ Ruševine crkvene stojale su tako sve do g. 1735., kada je biskup zagrebački Juraj Branjug dao na mjestu nekadanje sagraditi u Hrastovici novu crkvu, te ju godinu dana iza toga sam i posvetio.

Na crkveno se posude i odijelo, pohranjeno u sakristiji stolne crkve zagrebačke, zaboravilo. Bit će, da su kaleže, kada je Slavonija oslobođena od Turaka, poklonili nekojim tamošnjim crkvama. Našastar tih stvari, koji je gore pripćen, dao je ključ za razumijevanje činjenice, odkuda toliko starih sačuvanih kaleža, koji spominju crkvu sv. Duha u Hrastovici.

Janko Barle.

¹ Protocollum diversarum materiarum, contractuum, fassionum, protestationum, inhibitionum aliarumque diversarum signaturarum. Nr. 3. Ab a. 1571—1578. str. 307—309 u arhivu prvostolnoga kaptola.

² Vj. Klaić: „Povjest Hrvata“. Sv. III. dio I. str. 315, 348.

³ Ibidem str. 377.

Rimska bronsana posuda iz Gušća. Godine 1911. poklonio je konservator zemaljskoga povjerenstva za očuvanje umjetničkih i histo-

Sl. 121. Dolnji kraj ručke bronsanoga rimskoga vrča iz Gušća. Nar. vel.

rijskih spomenika g tehnički savjetnik Antun Bukvić narodnom muzeju bronsan vrč (sl. 120), koji je iste godine bio izjaružan iz Save kod Gušća. Posuda je dospjela u muzej u dosta dobrom stanju. Stradala je bila samo ručka, koja je bila svinuta i u dva komada raskinuta. Osim toga su svi pritaljeni dijelovi bili popustili. Ti su se nedostaci lako ispravili, tako da se posuda sada jako lijepo reprezentira. Kako je ona nađena u Savi, to kao ni druge u vodi nađene bronsane posude, nema patine.

Vrč ima običan oblik, poznat po drugim primjercima italske fabrikacije, sa dosta tijesnim vratom i odebljanim gornjim rubom. Visok je 21 cm. Posuda je najprije bila ljevena a onda na kolu (Drehbank) dotjerana. Na kolu su istokarene i karike na dnu, koje su do 3 mm. duboke i crte sa nutarnje strane posude ispod gornjega ruba. Držak je bio posebno ljeven te gornji njegov kraj na rubu a donji na truhu jednostavno pritaljeni. I ručka ima oblik poznat s drugih sličnih posuda. Gore završuje sa svake strane u ptičju glavu te je izbrušen točno prema rubu posude. Donji kraj je urešen reljefom (sl. 121). Prikazan je Pan, sjedeći na čaški cvi-

jeta, kako svira u syringu. Izradbi reljefa posvetila se je dosta velika pažnja. Pozadinu čine dvije cvijetne čaške, kojima se vrhovi latice sastaju. Na donjoj čaški sjedi Pan, a od gornje se jedne laticice dotiče vršak Panove glave između rogova. Oči su Panove uložene u srebru, a zjenice su istaknute sitno ubodenim rupicama.

Posuda je bila dugo u porabi. To se vidi na ručki, koja je jako izlizana, a to se nije dogodilo tek uslijed valjanja po vodi. Još je za to sigurniji znak dno, koje je još u staro vrijeme bilo popravljano. Samo dno se doduše nije moglo izlizati, jer su tu bile dosta debele karike, ali je posuda morala biti tim slabija odmah povrh dna, jer je tu pritisak kola veoma velik. Vremenom se je tu posuda istrošila, te je istrošeni dio posude između trbuha i dna posude izrezan, a dno na zdravi dio pritaljeno. Moglo bi se doduše pomisliti i na to, da se je prikralo i dno od druge posude, nu vidi se, da je bronsa sasvim ista, a ako se je rub dna malo kladivcem izlupao, lako se je mogao toliko proširiti, da je pristajalo na posudu, koja je sada dolje bila nešto šira. Ovakvi vrčevi, koji su na dnu bili provideni jakim karikama, nisu osim toga trebali imati pritaljene posebne kovne pločice, jer su već same karike bile dovoljna zaštita protiv istrošenja dna. Tako i ovaj vrč iz Gušća po svoj prilici nije iz početka imao na dnu takvih pločica. Tek kod popravka stanjio se rub dna, malo se iskrivio, a uslijed toga je i stabilitet posude bio manji. Zato je majstor, koji je posudu popravljao, pritalio tri bronsane pločice slične kresalima, koje su, kako se na priloženoj slici (122) vidi, sasvim različite, a sigurno je, da ni jedna od njih nije bila na posudi, kada je izašla iz fabrike. Za pritaljivanje

Sl. 122. Dno rimskoga bronsanoga vrča iz Gušća. $\frac{2}{3}$ nar. vel.

ručke, dna i zaštitnih pločica na dnu rabio je kositar, od koga se je još dosta sačuvalo.

Vrč je sigurno italska radnja, a izvezen je u naše krajeve valjda još u I. stoljeću posl. Is.

V. Hoffiller.

Episcopatus Ludrensis u Dalmaciji (532).

Godine 530. dne 15. lipnja sastao se je u glavnom gradu rimske Dalmacije, u Solinu ili Saloni, svečani crkveni sabor (consilium solenne) nadbiskupije solinske pod nadbiskupom Honorijem. Iz akata toga koncila doznajemo, da je tada pod metropoliju solinsku spadalo devet područnih biskupija. U primorskim stranama i na otocima bilo ih je pet: Epitauritana (Cavtat kod Dubrovnika), Naronitana (Norin blizu Metkovića), Scardonensis (Skradin), Jadertina (Zadar) i Arbensis (Rab na otoku istoga imena). Ostale četiri sterrale su se u nutarnjoj zemlji; i to Bestoensis (Zenica), Martaritana ili Matricitana (Ad Matricem, Bugojno?) i Sarnitensis (Sarnite, Sarnade, Sarnielo, oko vrelišta rijeke Sane) u današnjoj Bosni, a Sisciana (Sisak) u današnjoj Hrvatskoj. Kako se vidi, nije u današnjem dalmatinskom Zagorju tada postojala nikakva biskupija.

Godine 532. dne 4. svibnja sastao se je ponovno crkveni sabor u Solinu. Tu bi odlučeno, da se u opsegu solinske metropolije osnuju još tri nove biskupije. U aktima koncila kaže se, kako je koncil odredio, „ut in *Sarsentero, Mucuro et Ludro* episcopi debeant consecrari“. I zaista bi za prvu biskupiju određen i posvećen prezviter Paulin, za drugu prezviter Stjepan, a za treću prezviter Celianus. Podjedno biše ustanovljeni i kotari tih novih biskupija. Sarsenterskom biskupu pridijeljen bi Ston (Stagnum), Runović (Novense, Novae) i još neke oblasti; a makurskomu ili makarskomu podvrgnuto bi uz makarsko primorje još Duvanjsko polje i otoci nasuprot makarskomu primorju.

Za ludrumske biskupa kaže se u aktima doslovce ovo: „*Ludrensis* vero episcopus (municipium) *Magnioticum, Equitimum, Salviaticum* et *Sarsiaticum*, sicut ad ordinem nostrum noscitur obtinuisse, percipiat“.

Gdje je bio taj *Ludrensis episcopatus*, gdje mu je bila stolica, i koji mu je bio opseg?

Već po rasporedu ostalih biskupija može se nagadati, da je oblast ludrumske biskupije morala obuhvaćati sjeverne krajeve današnjega dalmatinskoga Zagorja, jer se ti krajevi ne mogu pribrojiti ni jednoj drugoj od tada opstojalih biskupija. Nijesu spadali ni na zadarsku ni na skradinsku, a jamačno ni na sisačku ni sarnitensku; druge se pak biskupije ne spominju u sjevernom dijelu solinske metropolije. Ne može

se opet predmijevati, da su krajevi između skradinske i sisačke biskupije ostali bez crkvenoga uređenja ili da su ostali izravno pod solinskom metropolijom.

Po svemu sudeć, nije *Ludrensis episcopatus* ništa drugo, nego majka potonje hrvatske ili kninske biskupije.

Da ogledamo поблиže mjesta i kotare ludrumske biskupije.

Municipium Magnioticum ili *Magnum* stajao je, kako je opće poznato, kod Baline glavice (Trajanski grad) između Promone (Tepljuh) i Andetriuma (Muć) blizu današnjega Drniša. Po tomu je na biskupiju ludrumsku spadalo područje rijeke Čikole (pritoka Krke), dotično potonje Petrovo polje.

Municipium Equitimum ili *Aequum* (Equum, *Αἰκοῦον κολωνία*) nije drugo nego današnji Čitluk u dolini rijeke Cetine sjeverno od Sinja. Tu se na glavici Krin vide još i sad ostaci stare kršćanske crkve. Po tome pripadalo je ludrumske biskupiji područje rijeke Cetine; ako ne čitavo, a to bar sjeverni dio (od Čitluka do Vrljike), gdje se je u potonje vrijeme prostirala vrhrička župa i vrhrički arcidjkonat kninske biskupije.

Municipium Salviaticum ili *Salvium* stajalo je po novijim istraživanjima dra. Patscha nedvojbeno na Hlivanjskom ili Lijevanjskom polju, i to u sjevernom dijelu njegovom u selu Grkovcima, na podnožju 1806 m. visokog brda Gnjata (Glasnik muzeja za Bosnu i Hercegovinu XVIII. 1906., p. 161—167).

Ludrensis episcopatus obuhvaćao je dakle nesumljivo Hlivanjsko, Cetinsko (Vrhričko) i Petrovo polje. Vjerojatno je toj biskupiji pripadalo još i današnje Kosovo polje, zatim Kninsko polje, a možda i područje gornje Une. Prema tomu imalo bi se *municipium Sarsiaticum* i stolica biskupije Ludrum tražiti negdje na Kosovom ili Kninskom polju.

Najvjerojatnije je, da je *Ludrum* bio na Kosovom polju i to baš u onome kraju, gdje se je danas proteglo preko 3 kilometra dugo selo Biskupija. Prema tomu usudio bih se iznijeti ovu hipotezu:

Još od starorimskih vremena stajao je na Kosovom polju u današnjoj Dalmaciji *municipium Ludrum*. U tom bi mjestu g. 532. po Is. osnovana biskupija, kojoj je bio prvi biskup neki Celijan. U isto vrijeme ili nešto poslije podignuta je u Ludrumu stolna crkva, posvećena valjda bl. dj. Mariji. Crkva i biskupija propale su za avarsko-slavenških provala na koncu VI. stoljeća. Za knezova i kraljeva hrvatske krvi u vrijeme od VIII. do XI. stoljeća bi najprije crkva,

a onda i biskupija obnovljena, ali pod novim imenom hrvatske ili kninske biskupije.

Da li je stolna crkva (sv. Marije) biskupije ludrumske a poslije kninske stajala u današnjem selu Biskupiji na obloj glavici Stupovi (gdje bi u novije doba otkrivena bazilika 35 metara duga i 13 metara široka), ili pak na rimokatoličkom groblju (gdje je otkrivena druga bazilika od 32'6 metra duljine i 13'25 met. širine), ne može se za sada ustanoviti. Ali je i to moguće, da je starija crkva ludrumska bila na Stupovima, a mlađa hrvatska na rimokatoličkom groblju. U tom slučaju bila bi starija crkva ona, za koju Vinjalić g. 1746. kaže: „una rotonda ottangolare, par che sia stata chiesa all' antica“¹; druga (mlađa) pak ona, za koju isti pisac veli: „una fabbrica bislunga; vien chiamata al presente chiesa di S. Luca; questa bisogna che fosse parrochia, perchè all' interno ha un gran cimetero con pietre di straordinaria grandezza sopra la sepoltura“. *Vj. Klaić.*

Bullettino di archeologia e storia dalmata pubblicato per cura di Fr. prof. Bulić. Anno XXXIII. (1910). Spalato 1911. — Fr. Bulić Escavi nella necropoli antica pagana di Salona detta Hortus Metrodori negli anni 1909 e 1910. (str. 3—66). Iscrizioni inedite (str. 66—88). Osservazioni sul viaggio dell' imperatore Diocleziano da Ravenna a Nicomedia nell' a. 304. (str. 88—102). Movimento edilizio nel palazzo di Diocleziano a Spalato ed irrispettivi trovamenti architettonici (str. 144—149). Iscrizioni medioevali e posteriori a Spalato (str. 180—183). Index epigraphicus Bullettini a. 1910 (str. 187—191). Fr. Bulić i G. Moscovita Trovamenti antichi. Narona-Colonia Iulia (str. 105—113). Giacomo Marcocchia La leggenda di Diocleziano in Dalmazia e nel Montenegro (str. 114—130). Fra Vincenzo Tomašić Ancora sull' anno della distruzione di Salona (str. 136 do 140). G. Alačević Il regimento del nobiluomo Marco Bembo da Venezia quale Conte di Spalato negli anni 1352, 1353, 1354 (str. 153—174). Gustavo Jéquier La sfinge nel peristilio del Palazzo di Diocleziano a Spalato (str. 174—179). Razne manje bilješke. Appendice. Necrologia. 24 table. Supplementi: Niko Andrijašević O vertikalnom pomicanju obalne crte u historičko doba na sjevero-istoku jadranskoga mora. Dr. C. Stockert Una raccolta di monete Cattarene nel museo di Spalato. R. Slade Šilović Kašteo „Camerlengo“ u Trogiru.

Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Urednik Dr. Ćiro Truhelka. XXIII. 1911. — Bučanda Edmund: Katalog grčkih vaza u bos.-herc. zemaljskom muzeju u Sarajevu (str. 253—296). Ceresatti J.: Prilog Statutu Poljica (str. 503—504). Čerović dr. B.: Poklon dr. pl. Talocija zemaljskom muzeju u Sarajevu (str. 163—174). Čerović dr. Vladimir: Hercegovački manastiri (str. 505—534). Jedan srpski natpis iz XII. vijeka (str. 549—552). Zabrana pirovanja o krsnom imenu i drugim svetkovinama u Boci Krotskoj iz 1772. (str. 351—354). Delić Stevan R.: Dva stara natpisa iz Hercegovine (str. 485—592). Dragičević Tomo: Narodne praznovjerice o malu (str. 377—390). Kemura Šejh Sejfudin: Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe (str. 175—208, 491—436, 535—548). Stara hrišćanska crkva u Sarajevu (str. 297—302). Truhelka dr. Ćiro: Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive (str. 1—162, 303—350, 437 do 484). Testament gosta Radina. Prinos patarenskom pitanju (str. 355—376).

— — — — XXIV. 1912. Svez. 1—3. — Bašagić dr. Safvet beg: Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti (str. 1—88, 295—390). Truhelka dr. Ćiro: Gazi Husrefbeg, njegov život i njegovo doba. Banović Stjepan: O porijeklu slave krsnog imena. Delić Stevan R.: Petrov manastir kod Trebinja (str. 383—294). Krčmač Jan: Iz Livna (str. 283—294). Mitrović dr. Aleksander: Krsno ime nije ni patarenskog, ni srpskog ni pravoslavnog postanka (str. 391 do 396). Kovač Karl: Nekoliko slavjenskih listina (str. 397—412). Kemura Šejh Sejfudin ef. i Vladimir Čerović: Prilozi za historiju pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini u XVIII. i XIX. stoljeću (str. 413—442).

Starinar. Organ srpskog arheološkog društva. Novog reda godina IV. 1909. Sveska druga. Urednik Dr. Miloje M. Vasić. Beograd 1911. — M. Rostovcev Dve nadgrobne stele u Narodnom muzeju u Beogradu (str. 107—119). Dr. M. M. Vasić Koštane, srebrom okovane cevi (str. 121—125). Deo kalupa za kovanje novca cara Trajana (str. 127—129). Kosta Jov. Jovanović Stara Pavlica (str. 137—141). Dr. Tih. R. Đorđević Nekoliko starih srpskih zapisa i natpisa (str. 143—149).

Izvjestija na bulgarskoto arheologičeskoto društvo. Tom II. 1911. — Jor. Ivanović Starobulgarski i vizantijski prsteni (str. 1—14). Asjenovata krjepost nad Stanimaka i Bačkov-

¹ Na drugom mjestu piše Vinjalić o toj crkvi, da je „a guisa della metropolitana di Spalato“.

skijati, monastiri (str. 191—230). P. Mutafčiev Crkveni starini ot. XVII i XVIII vjek. (str. 15 do 45). G. I. Kacarov. Novi pametnici na Mitra v. B. I. garija (str. 46—69). Antični pametnici iz B. I. garija (str. 175—190). R. Popov. Idoli i životinjski figuri ot. prjedistoričnata mogila pri Kodža-dermen. (str. 70—80). Razkopki pri „Malkata-peščera“ pri Trnovo prjez. 1909 g. (str. 248—256). An. D. Čilingirov. Ploski kostni idoli ot. Račevata mogila pri Jambol. (str. 81 do 84). Prjedistorični nahodišća kraj Dunava, ot. Timok. do Vit. (str. 147—174). B. Filov. Relief na Herkulesa ot. Madara (str. 85—98). Hisarskata krjepost. i neinata bazilika (str. 99 do 146). V. N. Zlatarski Asjenovijati nadpisi pri Stanimaka (str. 231—247). Arheologički vjesti (str. 257—268). Novootkriti starini (s. obščava B. Filov.; str. 268—287). Ocjenki i bibliografija (str. 288—298).

— — — — Tom. III. 1912. Svez. 1. — B. Filov. Antični pametnici v. Narodnija muzej (str. 1—52). Jor. Ivanov. Starinski crkvi v. jugo-zapadna B. I. garija (str. 53—73). P. Mutafčiev. Njekolko bjelješki za hisarja i za okolnostta mu (str. 74—80). N. A. Mušmov. B. I. garskitje moneti s. dvuglav. ore. (str. 81—87). An. D. Čilingirov. Dvje bronzovi bradvčki ot. Moldova (str. 88—89). R. Popov. Materiali za proučvane na selišćeto „Pod-grada“ pri Madara (Šumensko) (str. 90—107). St. L. Kostov. Kult. na Germana u B. I. garijtje (str. 108—124). G. I. Kacarov. Nov. relief. na trakijiskija konnik. (str. 125—129).

Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria. Volume XXVII. Parenzo 1911. — Silvio Mitis Documenti per la storia di Pola. Direzione Dispacci del Podestà e Capitano di Capodistria al Serenissimo Principe (Catinna). Francesco Babudri Roma o Genova? — Un diploma di Carlo Quinto. B. Benussi Statuto del Comune di Pola. Direzione Atti della Società.

Archeografo Triestino. Vol. VI della terza serie. Trieste 1911. — Lajos de Thalloczy Framenti relativi alla storia dei paesi situati all'Adria. Francesco Babudri Ruolo cronologico dei vescovi di Cittanova d' Istria (continuazione e fine). Alberto Puschì Il programma e la funzione del museo civico di storia ed arte (già museo civico di antichità). Piero Sticotti Recenti scoperte di antichità avvenute a Trieste e nel suo territorio. L'iscrizione del campanile di S. Giusto. Baccio Zillio Trecentosessantasei lettere di Gian Rinaldo Carli capodistriano cavate dagli originali e annotate (continuazione).

Attilio Tamaro Una Madonnina del Bissolo. Attilio Gentile Filippo Zamboni. Giacomo Braun Il Canto dell'altissimo (Havamal) da la Saemundar Edda. Bibliografia.

Bullettino della deputazione fiumana di storia patria. Volume I. Fiume 1910. — Egisto Rossi Per una storia di Fiume. Silvino Gigante Gli Agostiniani del Convento di S. Girolamo; Thanhausen e non Thonhausen. Guido Depoli L. G. Cimiotti Il lungo muro presso la città di Fiume e l'arco antichissimo in essa esistente. La nostra pescheria in un documento del secolo XV. Su Girolamo de Zara capitano di Fiume. Riccardo Gigante Di alcuni antichi capi di oreficeria conservati a Fiume e nei dintorni. Teodoro Botka L'ultimo stadio della questione Fiumana. — Bibliografia. Spigolature di notizie relative alla storia di Fiume.

— — — — Volume II. 1912. — Guido Depoli L. G. Cimiotti Il lungo muro presso la città di Fiume e l'arco antichissimo in questa esistente. Di una pretesa iconografia del vallo romano: Le foci dell'Eneo. Silvino Gigante Appunti sulle condizioni igieniche e sanitarie della Fiume d'altri tempi. Spigolature nel campo della storia dell'istruzione a Fiume. Il teatro dei nostri bisnonni. Aggiunta all'inventario dell'archivio degli Agostiniani. P. Mainardi Un terremoto a Fiume nel 1750. Riccardo Gigante Di alcune sculture romaniche distrutte o scomparse. — Bibliografia. Spigolature di notizie relative alla storia di Fiume. Supplemento: Alfredo Fest Fiume all'epoca della prima guerra Napoleonica (1797). Dall'originale ungherese pubblicate nel periodico „A Tenger“ di Budapest 1912., fasc. I—IV.

Carniola. Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Mitteilungen des Musealvereines für Krain. Uredniki: Dr. Jos. Gruden, Dr. Jos. Mantuani, Dr. Gv. Sajovic. Nova vrsta. Letnik II. Zvezek 3. in 4. V Ljubljani 1911. — Viktor Steska Usoda cerkva na Kranjskem v jožefinski dobi. Rudolf Maister Vipava prenočišće cesarja Karola VI. Karl Kovač Beiträge zur Geschichte Krains. Ing. Karel Pick O čolnih na Savi in na Ljubljanici. Janko Barle Ljubljanski kongres l. 1821. po dnevniku zagrebškega škofa Maksimilijana Vrhovca. A. Aškerc Francoska posadka na gradu pa Ljubljančani l. 1813. K. k. Bergdirektion Idria Die erste Okkupation Idrias durch die Franzosen im Jahre 1797. M. Kos Zemljiške razmere po Selški dolini l. 1630. Dr. Franjo Bučar O nakladama nekih slovenskih protestantskih knjiga. Slovastvo. Mali zapiski. Društvene vesti.

— — — — Letnik III. V Ljubljani 1912. — Dr. Janko Lokar Belokranjska hiša. Dr. Fr. Kidrič Donesek k zgodovini kočevske narodne pesmi. Dr. Jos. Mantuani Trije neznani rimski napisi. Dr. Jos. Gruden Zur Autorschaft des „Gründlichen Gegenberichtes“. Dr. Jos. Mal Privilegije trga Vače. Avgust Žigon Izza mladostne dobe Levstikove. H. Sandri Die Franzosenkämpfe in Krain 1809. I. Šašelj Doneski k zgodovini zvonarjev in zvonov po Kranjskem. Karl Miklitsch Ein Normale für die landesfürstliche Bürgerschaft Neumarkts aus dem Jahre 1777. Slovstvo. Zapiski. Nekrologi. Društveni vestnik.

Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaje Zgodovinsko društvo v Mariboru. 8. letnik. Uredil Anton Kaspret. Maribor 1911. — Dr. Avg. Stegenšek O početkih Jurkloštrske kartuzije. Dr. Ljudevit Pivko Sosečka. Črtica o javnem pravu podravskih Poljancev med Ptujem in Ormožem. Prof. Anton Kaspret Oplenitev kunšperških in podsreskih podložnikov l. 1573. Dr. J. J. Dvoje slovenskih fevdskih priseg. Števan Kuhar Narodno blágo vogiški Slovāncof (Konec). — Mala izvestja. Književna poročila. Društvena poročila. Imenik društvenikov.

— — — — 9. letnik. — — — — Maribor 1912. — I. Zgodovinski spisi. Fr. dr. Kovačić Vitezi Pesničarji. — — O zgodovini Slov. Bistrice. Fr. dr. Kidrič Oblega Sigeta v sodobnem hrvaškem opisu. Dr. Metod Dolenc Postanek in pomen inštrukcij za krvna sodišča na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem. Al. dr. Trstenjak Slovenski robotni patent cesarice Marije Terezije z dne 5. grudna l. 1778. za Štajersko. Avg. dr. Stegenšek Nov vir za zgodovino skakačev. — — II. Narodopisni spisi. L. Pintar Vuizilinsteti. — — Primeť. Fr. dr. Kotnik Koroške narodopisne črtice III. — III. Književna poročila. IV. Nekrolog. V. Društvena poročila. VI. Imenik društvenikov.

Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva. Uređuje Dr. Ivan Bojničić pl. Kninski. Godina XIII. Zagreb 1911. — Dr. Ivan Bojničić Dva Jelačićeva pisma o okršajima na hrvatsko-turskoj granici. Prilog životopisu bana Jelačića. Dr. Franjo Fancev Parnica Blaža Škrinjarića. Dr. Rudolf Horvat Proračun i obračun kraljevine Slavonije za g. 1553. Hrvatski inventar iz godine 1596. Varaždin koncem XVI. vijeka. Franjevački samostan u Koprivnici. Zastupanje grada Varaždina na saborima u Požunu god. 1708. i 1710. Dr. Fran Ilešić Hrvati i Hrvatska u dnevniku optujskoga župnika K. J. Kellnera. Vjekoslav Klaić Regnum

Croatiae et Dalmatiae. Prilozi za životopis Bartola Georgijevića (Gjurgjevića, Jurjevića), pisca o Turcima u XVI. stoljeću. Emilijan pl. Laszowski Knezovi Šubići Zrinski kao mletački plemići. Vjekoslav Noršić Još jedan prinos k progonu vještica u Hrvatskoj. Rudolf Strohal Glagolska kronika fra Šimuna Klimentovića. Neke glagolske dosada neštampane listine. Gjuro Szabó Samostan cistercita u Zagrebu. Dr. Ferdo pl. Šišić Iz arkiva hercega Batthyányja u Körmendu. Dr. Milan pl. Šufflay Pseudobrocardus. Rehabilitacija važnog izvora za povijest Balkana u prvoj polovini XIV. vijeka. — Svaštice. Književnost.

— — — — Godina XIV. Sveska 1. i 2. Zagreb 1912. Dr. Dane Gruber O dukljanskoj i dubrovačkoj nadbiskupiji do polovice XIII. stoljeća. Dr. Ferdo pl. Šišić Iz arkiva hercega Batthyányja u Körmendu. Janko Barle Nekoji odličniji članovi bratovštine sv. Barbare u Brdovcu. Vjekoslav Klaić Nekoliko priloga za povijest hrvatske pragmatičke sankcije od g. 1712. Dušan pl. Preradović Rukopisni broderski atlas kr. zemaljskog arkiva u Zagrebu. Dr. Rudolf Horvat Kralj Koloman — unuk Petra Krešimira. Članovi hrvatskoga sabora god. 1588. — Svaštice.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 186. Razredi historičko-filozofički i filozofičko-juridički. 76. U Zagrebu 1911. — Dr. Đuro Korbler Ignjat Đorđić prethodnik Wolfov u Homerovu pitanju (str. 1—34). Vićentije Petrović Dubrovčanin 1677—1754. (str. 185 do 304). Dr. Gavro Manojlović Studije o spisu „De administrando imperio“ cara Konstantina VII. Porfirogenita. Studija druga (str. 35—103). Studija treća (str. 104—184).

— — — — Knjiga 187. — — — — 77. U Zagrebu 1911. — Dr. Gavro Manojlović Studije o spisu „De administrando imperio“ cara Konstantina VII. Porfirogenita. Studija četvrta (str. 1—132). Stjepan Ivšić Prilog za slavenski akcenat (str. 133—208). Dr. Stjepan Tropsch Njemački prijevcdi narodnih naših pjesama (str. 209—264).

— — — — Knjiga 189. — — — — 78. U Zagrebu 1911. — Dr. Ivan Strohal Otkupno pravo u starih Hrvata (str. 1—115). Dr. Ivan Kasumović Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovića i krilaticā (str. 116—276). Šime Urlić O. Gašpar Viñalić (str. 277—287).

— — — — Knjiga 191. — — — — 79. U Zagrebu 1912. — Vladoje Dukat Život i književni rad Ivana Krizmanića (str. 1—67). Dr. Ivan Ka-

sumović Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovice i krilaticâ. (Svršetak; str. 68—264).

— — — — Knjiga 192. — — — 80. U Zagrebu 1913. — Dr. Đuro Körbler Život i književni rad biskupa Nikole Brautića Lopudanina 1566.—1632. (str. 1—96). Ivan Milčetić Dr. Julije Bajamonti i njegova djela (str. 97—250).

Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti potporom kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade. Sabrao i uredio T. Smičiklas. Svezak IX. Listine godina 1321.—1331. Zagreb 1911.

Starine. Na svijet izdaje jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XXXIII. Hrvatska glagoljska bibliografija. I. dio. Opisi rukopisâ. Napisao Ivan Milčetić. Sa dva priloga dr. Karla pl. Horvata, s jednim prilogom Josipa Vajsa i s dodatkom: Šibenska molitva (XIV. vijeka) pisana latinicom. Priopćili Ivan Milčetić i O. Joso Milošević. Zagreb 1911.

Statuti primorskih gradova i općina. Bibliografički nacrt. Napisao Dr. Ivan Strohal. Izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1911.

Ljetopis jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1910. 25. svezak. U Zagrebu 1911. U njem med ostalim nekrolozi u spomen Lavu Nikolajeviču Tolstoju, Dru Hermenegildu vitez u Jirečku, Dru Jaromiru J. Hanelu i Spiri Brusini, te izvještaj o proslavi dvjestogodišnjice rođenja Rudžera Boškovića.

— — — — za godinu 1911. 26. svezak. U Zagrebu 1912. U njem med ostalim nekrolog u spomen Dru Franu Vrbaniću, te članci: Dr. Đuro Körbler o Bogišićevu prijepisu Gradićevih pisama, Ivan Milčetić Savez slavenskih akademija. Berčićeva glagolska zbirka u Petrogradu.

Bogoslovska smotra. Godište I. Uredili: Dr. Josip Pazman i Dr. Edgar Leopold. Zagreb 1910. — I. Rasprave: Dr. A. Rački Crkvene reforme francuske vlade u senjsko-modruškoj biskupiji (1803.—1813.). O. U. Talija Objektivne pogreške u Bibliji i njena nepogrešivost. II. Odredbe sv. Stolice. III. Bogoslovska bibliografija. —

— — — — Godište II. — — — Zagreb 1911. — I. Rasprave: Dr. Rudolf Vimer Istočni običaji i sveto pismo. — — Malta ili Mljet? Dr. Svetozar Ritig Martyrologij srijemsko-pannonске metropolije. Dr. Janko Šimrak Sv. Ignacije Antiohijski i primat rimske stolice. — II. Odredbe sv. Stolice. III. Bogoslovska kronika. IV.

Recenzije. V. Časopisi. VI. Bogoslovska bibliografija. —

— — — — Godište III. Izdaje profesorski zbor bogoslovskega fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. Odgovorni urednici: Dr. Josip Pazman i Dr. Fran Barac. Zagreb 1912. — Rasprave: Fr. Bulić i Dr. Fran Bervaldi Kronotaksa solinskih biskupa. Dr. R. Vimer Istočni običaji i sv. Pismo. Dr. S. Ritig Martyrologij srijemsko-pannonске metropolije. Msgr. V. Palunko Odgovor na kritiku „Malta ili Mljet“ o mojoj Meliti. — Odredbe sv. Stolice. Bilješke iz bogoslovske literature. Dogadaji. Recenzije. Pregled časopisa.

Hrvatsko Kolo. Naučno-književni zbornik. Knjiga VII. 1912. Izdala „Matica Hrvatska“. — Vjekoslav Klaić Kr. akademija znanosti u Zagrebu (1776.). Dr. F. pl. Šišić Natko Nodilo. Dr. Branko Drechsler Dr. Ante Starčević.

Zbornik. Na svjetlo daje „Matica Slovenška“ XI. zvezek. Bleiweisov zbornik uredil Dr. Jos. Tomišek. V Ljubljani, 1909.

— — — XII. zvezek. Dr. Bogumil Vošnjak Ustava in uprava ilirskih dežel (1809—1813). Prispevki k nauku o recepciji javnega prava prvega francoskega cesarstva. V Ljubljani 1910.

— — — XIII. zvezek. V Ljubljani 1911. — Dr. Gruden Josip Spomini na Francoze. Dr. Kidrič Fran Korespondenca med Prešernom in Vrazom. Dr. Ilešić Fran Prispevki k zgodovini našega preporoda. Koba Fran O koleri na Kranjskem.

Letopis Matice srpske. Godina LXXXVII. Knjiga 277—284. U Novom Sadu 1911. — Dr. Vladimir Čorović Lukijan Mušicki. Studija iz srpske književnosti. Jovan Hranilović Iz savremene hrvatske književnosti. Marko Car Mala psihologija ukusa. Dr. Milenko Vesnić Viktor Igo i Srbi. Dr. Aleksa Ivić Iz istorije Srba u Ugarskoj. Pesme, drame, pripovetke. Književnost. Umetnost. Glasnik. Izvještaj o radu Matice Srpske.

— — — Knjiga 285—289. U Novom Sadu 1912. — Tihomir Ostojić Stogodišnja proslava D. Obradovića. Milutin Jakšić Ko je sudio i vršio duhovnu upravu u Karlovačkoj Mitropoliji od postanka joj do danas. Đ. Grujić Društveno prosvjećivanje. Tihomir Ostojić Pozorišni pregled. Glose na rad Narodnog Pozorišta u Novom Sadu u sezoni 1911/12. Marko Car Narodna književnost i „nacionalizam“. Dr. Nikola Prodanović Kraljević Marko i Ljutica Bogdan. Radivoj Vrhovac Društveni rad i kultura. Dr. Lujo knez Vojnović Prva smrt Dubrovnika (6. Aprila 1667). Dragutin Inkiostri Srpski

folklorizam, novi srpski stil. Profl. Vasa Stajić Pesništvo i rodoljublje. Jovan Dučić Petar Kočić, književni esej. R. Vrhovac Stipendijsko pitanje. Isidora Sekulićeva Skandinavija i Jitland, književni esej. Dr. J. Dedijer Hercegovina i Hercegovci. — Pesme, pripovetke. Kulturni pregled. Književnost. Glasnik.

Knjige Matice srpske. Broj 43. Dr. Đorđe Dera Kornelije Tacit, rimski velikan filozof-istorik i njegovi pogledi na svet. U Novom Sadu 1911.

Glas srpske kralj. akademije. LXXXIV. Drugi razred 50. U Beogradu 1910. — Vlad. Čorović Utjecaj i odnošaj između starih grčkih i srpskih zapisa i natpisa. Dr. Božidar Prokić Jovan Skilica kao izvor za istoriju maćedonske slovenske države. Jov. N. Tomić O srpskim narodnim epskim pesmama o odlasku Sv. Save u kaludere. Pavao Popović Advokat Patfen u dubrovačkoj književnosti. Dr. Veselin Čajkanović Pisandrea. — — — O jednoj mitološkoj basni u Fedra.

— — — — LXXXVI. — — 51. U Beogradu 1911. — Dr. Nik. Vulić Nekoliko pitanja iz rimske starine. Dr. Miloje M. Vasić Gradac, preistorijsko nalazište latenskoga doba. Dr. D. V. Anastasijević Godina smrti Nemanjine. St. Novaković Manastir Ubožac. Priložak k srednjevekovnoj geografiji srpskih zemalja. — — — Pivo u Srbiji XIII. i XIV. veka. Prilog k objašnjavanju starih srpskih spomenika. Dr. Niko Županić Trojanci i Arijevci. Prilozi preistoriji i paleoetnologiji Male Azije, Egeje i Balkanskog Poluostrva.

— — — — LXXXVIII. — — 52. U Beogradu 1911. — Stojan Novaković Nemanjićske prestonice Ras — Pauni — Nerodimlja. Jov. N. Tomić Crnogorski mitropolit Vasilije Petrović u Crnoj Gori po prvom povratku iz Rusije (1754—1756). Nikola Vulić Nekoliko pitanja iz rimske starine. Dr. Božidar Prokić Prvi ohridski arhiepiskop Jovan.

Srpska kraljevska akademija. Spomenik XLIX. Drugi razred 42. U Beogradu 1910. — Vid Vuletić Vukasović Narodni sud, sudije itd. na ostrvu Mljetu s početka XV. vijeka. D. N. Anastasijević Pismo Carigradskog Patrijarha Konstantija o proglašenju aftokefalne srpske crkve od 1832. g. meseca januara. Andra Gavrilović Nekolike novine o Lukijanu Mušickom. Dr. Aleksa Ivić Pisma Hasan-Paše hercegovačkog iz god. 1573. P. Kostić Pomenik Manastira Sv. Trojice kod Prizrena. — — — Nešto o biv. manastiru Vojsilovici na Kosovu i crkvi Sv. Nikole u Janjevu. Vladimir Čorović O

drugom dolasku Hristovu. Apokrifna apokalipsa Jovana Bogoslova u slovenskim prijevodima. S jednim novim tekstom i predgovorom. Jov. Radonić Epistolar manastira Prodroma (Slepče) iz XVI. veka. — — Prilog istorije srpskih štamparija u Austriji pred kraj XVIII. veka. Radomir M. Ilić Sindelija sečorečkog popa Luke od 14. avgusta 1768. godine. D. Ruvarac Pisma Maksima Suvorova rusko-srpskog učitelja i mitropolita Mojsija Petrovića. Dr. Jov. Hadži-Vasiljević Nekoliko zapisa iz novijega vremena.

— — — — Bugarski zbornik pisan u manastiru Slancima početkom XIX. veka. Radoslav M. Grujić Prilozi za istoriju srpskih škola u prvoj polovini XVIII. veka. — — Prilozi za istoriju srpskih štamparija u Ugarskoj u polovini XVIII. veka.

— — — — **Srpski etnografski zbornik.** Knjiga 15. Naselja srpskih zemalja. Knjiga VII. Uredio Dr. J. Cvijić. U Beogradu 1911. — Todor Radivojević Lepenica, antropogeografska ispitivanja. Andrija Jovičević Riječka Nahija (u Crnoj Gori).

— — — — Knjiga 16. Etnološka grada i rasprave. U Beogradu 1910. — Iz Lužnice i Nišave. Napisao Vladimir M. Nikolić, uredio Dr. Jovan Erdeljanović.

— — — — Knjiga 17. Etnološka grada i rasprave. U Beogradu 1911. — Dr. Sima Trojanović Glavni srpski žrtveni običaji. Dr. Jovan Erdeljanović Postanak plemena Pipera. Tod. M. Bušetić Narodna medicina Srba seljaka u Levču.

— — — — **Posebna dela.** Srbija za vreme posljednjeg austrijsko-turskog rata (1788—1791) od Drag. M. Pavlovića. U Beogradu 1910. — Osnove za geografiju i geologiju Makedonije i Stare Srbije s promatranjima u južnoj Bugarskoj, Trakiji, susednim delovima Male Azije, u Tesaliji i Epiru. Napisao J. Cvijić. Knjiga treća. Beograd 1911.

Emilij Laszowski. Povijest plem. općine Turopolja. Svezak II. U Zagrebu. Tiskom Antuna Scholza 1911. — U ovom je svesku obraden od samoga pisca pravni materijal povijesti plemenite općine turopoljske na osnovu direktnih izvora, od kojih je većina sabrana u njegovim „Povjesnim spomenicima plem. opć. Turopolja“. Povijest crkvi i župa turopoljskih do danas, te odnosi Turopolja prema nekim crkvenim redovima do konca XVIII. stoljeća, kad je te redove dokinuo car Josip II., najvećim je dijelom obradio piščev suradnik Janko Barle. Djelo je urešeno sa 42 slike.

Dr. Petar Karlić. Kraljski Dalmatin (1806. do 1810.). Izdala „Matica Dalmatinska“. U Zadru 1912. Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu. — Pisac je po prvi puta priopćio točan sadržaj svih godišta „Kralj. Dalmatina“, koji je izlazio u Zadru od g. 1806.—1810. Svako je godište napose priopćeno i kritički obrađeno. Djelo je urešeno sa više slika, od kojih većina prikazuje razne Napoleonove spomenice, što se tiču Dalmacije i Istre a nalaze se u arheološkom muzeju u Zagrebu. Dodane su dvije table sa slikama prvoga broja prvoga i zadnjega godišta „Kralj. Dalmatina“.

Ivan Martinović. Povjesne crtice o školstvu brodske pukovnije i brodske okružja. S jednom kartom. Zagreb 1912. Naklada piščeva. — Nakon ovećega kulturno-historijskoga prikaza nekadašnje brodske pukovnije obrađuje pisac opširno povijest školstva ove pukovnije. Gradu dijeli u dva odsjeka i to: I. Doba od druge polovice 18. stoljeća do g. 1830. II. Doba od g. 1830. do konca rujna 1873.

Dr. Luka Jelić. Dvorska kapela Sv. Križa u Ninu s uvodom o starohrvatskoj ninskoj župi i o istraživanju starohrvatskih spomenika u Ninu, a s dodatkom o postanku dalmatinsko-perzijskoga kružno-kubetnoga graditeljskoga tipa. Pretiskano iz „Djela jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“, knjiga XIX.: Hrvatski spomenici ninskoga područja iz dobe hrvatskih narodnih vladara. Knjiga 1. — Posebno izdanje „Bihaća“ hrvatskoga društva za istraživanje domaće povijesti u Spljetu. U Zagrebu 1911. — Pisac se najprije bavi u kratko s poviješću starohrvatske župe i grada Nina. Zatim prikazuje rad oko istraživanja ninskih spomenika i to stariji rad do g. 1894., te noviji sistematski počevši od te godine a naročito od g. 1908—10., kada se sav rad koncentrisao oko kapele sv. Križa. Prelazi na prikaz te kapele sa povijesnoga i umjetno-povijesnoga stanovišta, te njezinoga snošaja prema zgradama, kojih su ostaci oko nje otkopani u razdoblju od god. 1907—1910.

Napokon u dodatku govori o postanku dalmatinsko-perzijskoga kružno-kubetnoga graditeljskoga tipa. Djelu su dodane 22 table sa 46 slika.

Constantin Jireček. Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien. Studien zur Kulturgeschichte des 13.—15. Jahrhunderts. Erster Teil. Izašlo u „Denkschriften der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien“. Philosophisch-historische Klasse. Bd. LVI. Wien, 1912. — Pisac obrađuje perijodu Nemanjića (1171—1371) s obzirom na socijalne prilike i na svekoliko nutarnje uređenje srpskih, hrvatskih i drugih južno-slavenskih zemalja.

M. Hartley. The man who saved Austria. The life and times of baron Jellačić. With 18 illustrations. Naklada: Mills & Boon, limited. 49. Rupert street, London, W. — Autorica toga djela boravila je u zadnje vrijeme više puta u Zagrebu, gdje je skupila podatke o banu Jelačiću, pa je na temelju tih podataka kao i na temelju literature, navedene pod konac djela, prikazala engleskoj publici značenje bana Jelačića za Hrvatsku a napose za Austriju. Taj će za Hrvate simpatično pisan prikaz, akoprem ima više netočnosti, za sigurno doprinijeti boljemu poznavanju naše nedavne prošlosti među engleskom inteligencijom. Djelo je urešeno sa 18 ilustracija po originalima, koji se većim dijelom nalaze u arheološkom muzeju u Zagrebu.

Oesterreichisches arhaeologisches Institut. Führer durch das k. k. Staatsmuseum S. Donato in Zara. Wien. A. Hölder. 1912. U seriji vodiča, što ih izdaje c. kr. austrijski arheološki institut za državne muzeje, koji stoje pod njegovom upravom, izašao je i vodič za zbirke, koje su smještene u crkvi Sv. Donata u Zadru. Knjižici su dodani članci o Zadru u starom vijeku, o prošlosti crkve Sv. Donata i o povjesti muzejskih zbirki. Važniji su predmeti naslikani, te će si po ovom ukusno opremljenom vodiču moći stvoriti sliku o važnosti zadarskoga muzeja i onaj, koji ne može sam da ga posjeti.